

PRESUDA SUDA

od 18. ožujka 1997. (*)

„Lučka kompanija – Sprječavanje onečišćenja – Zakonski monopol – Zloporaba vladajućeg položaja”

U predmetu C-343/95,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku koji je Sudu, na temelju članka 177. Ugovora o EZ-u, uputio Tribunale di Genova (Sud u Genovi, Italija) u postupku koji se vodi pred tim sudom između

Diego Cali & Figli Srl

i

Servizi ecologici porto di Genova SpA (SEPG),

o tumačenju članka 86. Ugovora o EZ-u,

SUD,

u sastavu: G. C. Rodríguez Iglesias, predsjednik, G. F. Mancini, J. L. Murray i L. Sevón, predsjednici vijeća, C. N. Kakouris, P. J. G. Kapteyn (izvjestitelj), C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, H. Ragnemalm i M. Wathelet, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Cosmas,

tajnik: L. Hewlett, administratorica,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Diego Cali & Figli Srl, F. Bruno, odvjetnik pri odvjetničkoj komori u Genovi,
- za Servizi ecologici porto di Genova SpA (SEPG), V. Afferni, M. Bucello, E. Cavallari i G. Schiano di Pepe, odvjetnici pri odvjetničkoj komori u Genovi,
- za talijansku vladu, profesor U. Leanza, voditelj službe za diplomatske sporove pri Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenta, uz asistenciju P. G. Ferria, *avvocato dello Stato*,
- za njemačku vladu, E. Röder, *Ministerialrat* u Saveznome ministarstvu gospodarstva, u svojstvu agenta,

- za francusku vladu, C. de Salins, zamjenica ravnatelja uprave za pravne poslove Ministarstva vanjskih poslova, i R. Loosli-Surrans, otpravnica poslova u istom ministarstvu, u svojstvu agenata,
- za vladu Ujedinjene Kraljevine, S. Braviner iz Treasury Solicitor's Departmenta, u svojstvu agenta, uz asistenciju N. Painesa, *barrister*,
- za Komisiju Europskih zajednica, G. Marengo, pravni savjetnik, i F. Mascardi, članica pravne službe, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja društva Diego Cali & Figli Srl, koje zastupa F. Bruno, društva Servizi ecologici porto di Genova SpA (SEPG), koje zastupa G. Schiano di Pepe, talijanske vlade, koju zastupa P. G. Ferri, francuske vlade, koju zastupaju C. de Salins i R. Loosli-Surrans, vlade Ujedinjene Kraljevine, koju zastupa J. E. Collins, *Assistant Treasury Solicitor*, u svojstvu agenta, uz asistenciju N. Painesa, i Komisije, koju zastupa G. Marengo, na raspravi održanoj 15. listopada 1996.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 10. prosinca 1996.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Odlukom od 12. listopada 1995., koju je Sud zaprimio 30. listopada 1995., Tribunale di Genova (Sud u Genovi) uputio je, na temelju članka 177. Ugovora o EZ-u, tri prethodna pitanja o tumačenju članka 86. tog Ugovora.
- 2 Pitanja su postavljena u okviru spora između društava Diego Cali & Figli Srl (u daljnjem tekstu: Cali) i Servizi ecologici porto di Genova SpA (u daljnjem tekstu: SEPG) u vezi s plaćanjem naknade koje Cali treba izvršiti za preventivne usluge sprječavanja onečišćenja koje pruža SEPG u naftnoj luci Genova.
- 3 U vrijeme nastanka činjenica u glavnom postupku lukom u Genovi upravljao je Consorzio autonomo del porto (u daljnjem tekstu: CAP), koji je 1994. zamijenila Autorità portuale (lučka uprava). CAP je bio javno tijelo kojem su zakonom prenijete administrativne i gospodarske zadaće upravljanja lukom.
- 4 Rješenjem br. 14 od 1. srpnja 1986. predsjednik CAP-a je u svojstvu vladinog izaslanika odobrio propis o lučkoj policiji i sigurnosti naftne luke Genova-Mulredo.
- 5 Rješenjem br. 32 od 23. kolovoza 1991. predsjednik CAP-a izmijenio je taj propis uspostavom obvezne usluge nadzora i brze intervencije namijenjene zaštiti morskog okoliša od eventualnog onečišćenja uzrokovanog slučajnim ispuštanjem ugljikovodika u more.
- 6 Ta je usluga u članku 1. rješenja br. 32 definirana na sljedeći način:

„Usluga mora osigurati obavljanje sljedećih interventnih zadaća i postupaka:

a) provedbu stalnog nadzora nad vodama, zbog prisutnosti tankera koji pristaju uz obalu ili su privezani za pristaništa, kako bi se odmah utvrdili eventualni rizici od izlivanja ugljikovodika ili drugih onečišćujućih tvari, nastalih u zloj namjeri ili kao rezultat nemara;

b) u slučaju onečišćenja, bilo s broda ili kopna, do kojeg je došlo tijekom utovara, istovara ili u bilo kojim drugim mogućim okolnostima:

1) hitno izvještavanje nadležnih tijela o incidentu, uz pružanje svih informacija korisnih za procjenu incidenta;

2) pravodobno poduzimanje, uz izuzetak zaračunavanja tako nastalih troškova onima koji su odgovorni za onečišćenje, svih intervencija koje su nužne ili primjerene za zaustavljanje izlivanja i s time povezanih rizika te za uklanjanje i/ili neutraliziranje izlivenih tvari, kao i za potpunu sanaciju predmetnih voda.”

7 Dekretom br. 1186 od 30. kolovoza 1991. predsjednik CAP-a je tu uslugu, u obliku ekskluzivne koncesije, povjerio SEPG-u.

8 Dekretom br. 1191 od 30. kolovoza 1991. predsjednik CAP-a odobrio je tarifu koju je SEPG za dotičnu uslugu bio ovlašten primjenjivati na brodove koji se koriste postrojenjima naftnog terminala. Te tarife utvrđene su u skladu s tonažom brodova, količinama koje se prevoze i trajanjem intervencija.

9 Calì, koji obavlja pomorski prijevoz tankerima petrokemijskih proizvoda za račun trećih strana, koristio je u nekoliko navrata između 1992. i 1994. naftnu luku Genova-Mulredo za utovar i istovar proizvoda, uključujući derivate acetona.

10 Te aktivnosti nije obavio Calì, nego, uz naknadu, lučki poduzetnik Porto petrolidi Genova SpA. Korišteni brodovi bili su opremljeni uređajima i sustavima za sprječavanje onečišćenja.

11 SEPG je fakturirao Calìu ukupan iznos od 8 708 928 LIT za usluge nadzora radi sprječavanja onečišćenja koje je obavio za račun samog društva Calì. Calì je odbio plaćanje tvrdeći da za aktivnosti koje je provodio u naftnoj luci Genova nije nikada zatražio niti koristio usluge te vrste.

12 SEPG je 22. prosinca 1994. od Tribunale di Genova (Sud u Genovi) primio rješenje kojim se od društva Calì zahtijeva plaćanje spornih faktura.

13 U okviru postupka kojim se osporava taj sudski nalog, Tribunale di Genova (Sud u Genovi) odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Postoji li 'vladajući položaj na zajedničkom tržištu ili na njegovu znatnom dijelu', u slučaju kada je dioničko društvo koje je osnovano na inicijativu nacionalne lučke uprave odgovorno za osiguravanje, i stvarno osigurava na temelju upravne koncesije dobivene od te uprave, ekskluzivnog vođenja, u okviru lučkog sektora specijaliziranog za utovar i istovar naftnih derivata, usluge 'nadzora radi sprječavanja onečišćenja', naplaćujući korisnicima te

usluge, tj. brodovima koji pristaju u luci radi obavljanja gore navedenih radnji, odgovarajuću tarifu koju lučka uprava određuje jednostrano, na temelju tonaže broda i količine istovarenih ili utovarenih proizvoda?

2. Uzimajući u obzir situaciju opisanu u pitanju 1. te ako postoji vladajući položaj na zajedničkom tržištu ili na njegovu znatnom dijelu, čini li zloporabotog 'vladajućeg položaja', u smislu članka 86. Ugovora, a posebno točaka a), c) i d) i odgovarajuće prakse, ako poduzetnik kojemu je ta usluga povjerena u obliku ekskluzivne koncesije naplaćuje (iako se to temelji na odluci tijela koje dodjeljuje koncesiju) pristojbe:

– koje su obavezne i ne ovise o pružanju učinkovite usluge nadzora i/ili intervencije i koje se, u skladu s ugovorenim uvjetima, primjenjuju samo zbog toga što brod pristaje u naftnoj luci i na tom mjestu obavlja utovar ili istovar naftnih derivata te kemijskih i petrokemijskih proizvoda;

– čiji iznos ovisi isključivo o tonaži brodova i količinama koje se prevoze te, u slučaju stvarnih intervencija, o njihovom trajanju, a ne o prirodi, kvaliteti ili o tome u kojoj mjeri taj proizvod onečišćuje okoliš;

– koje, budući da se naplaćuju isključivo po brodu (koji je pasivni subjekt utovara i istovara), pogađaju subjekt koji nije odgovoran za izvođenje nužnih tehničkih poslova (u ovom slučaju su to Porto petrolidi Genova SpA i krcatelji/primatelji proizvoda), što dovodi do neizbježnog razdvajanja odgovornosti za eventualno onečišćenje od snošenja troškova za uslugu nadzora radi sprječavanja onečišćenja;

– koje nije potrebno naplaćivati brodu s obzirom na prirodu proizvoda koji se prevozi i/ili s obzirom na činjenicu da je brod opremljen vlastitim uređajima i sustavima za sprečavanje onečišćenja, prilagođenim vrsti proizvoda koji se utovaruje ili istovaruje;

– kojima se brodu nameće novčana naknada te dodatni povezani trošak, uz one koji su predviđeni ugovorom o vezi između prijevoznika i društva koje upravlja lukom, i koji nemaju nikakvu operativnu vezu sa samim predmetom ugovora.

3. Ako u slučajevima opisanima u pitanjima 1. i 2. postoji jedna ili više praksi koje predstavljaju zloporabu vladajućeg položaja od strane poduzetnika u smislu članka 86. Ugovora, može li takva situacija utjecati na trgovinu između država članica Unije?"

14 Kako bi se odgovorilo na prvo pitanje u vezi s postojanjem vladajućeg položaja, valja utvrditi ulazi li aktivnost kao što je ona koju provodi SEPG i koja je predmet glavnog postupka u područje primjene članka 86. Ugovora.

15 S tim u vezi valja podsjetiti da se te aktivnosti provode na temelju ekskluzivne koncesije koju je javno tijelo dodijelilo SEPG-u.

- 16 Što se tiče moguće primjene pravila tržišnog natjecanja predviđenih Ugovorom, valja razlikovati situaciju kada država djeluje izvršavanjem javne ovlasti od one kada provodi gospodarske djelatnosti industrijskog ili komercijalnog karaktera koje se sastoje od ponude robe ili pružanja usluga na tržištu (vidjeti u tom smislu presudu od 16. lipnja 1987., Komisija/Italija, 118/85, Zb., str. 2599., t. 7.).
- 17 U tom smislu nije važno da država izravno djeluje putem tijela koje je dio javne uprave ili putem subjekta kojem je dodijelila posebna ili isključiva prava (vidjeti u tom smislu gore navedenu presudu Komisija/Italija, t. 8.).
- 18 Kako bi se napravila razlika između dvije situacije iz točke 16. ove presude, potrebno je ispitati prirodu aktivnosti koje provodi javno poduzeće ili subjekt kojem je država dodijelila posebna ili isključiva prava (vidjeti u tom smislu presudu Komisija/Italija, t. 7.).
- 19 U tom smislu, iz zahtjeva za prethodnu odluku i teksta prvog pitanja proizlazi da se spor u glavnom postupku odnosi na naknadu koju Calì treba platiti za nadzor radi sprječavanja onečišćenja koji je proveo SEPG kod utovara i istovara derivata acetona koje Calì prevozi u naftnu luku Genova.
- 20 Osim toga, nesporno je da se spor u glavnom postupku ne odnosi na naplaćivanje intervencija SEPG-a koje su nužne zbog onečišćenja do kojeg je stvarno došlo tijekom operacija utovara ili istovara.
- 21 Štoviše, članak 1. gore navedenog rješenja br. 32 predsjednika CAP-a izričito razlikuje nadzor radi sprječavanja onečišćenja od intervencije u slučaju da je došlo do onečišćenja, te u točki 2. (b) odgovornima za onečišćenje propisuje plaćanje troškova proizašlih iz svih nužnih i primjerenih intervencija.
- 22 Nadzor radi sprječavanja onečišćenja koji je u naftnoj luci Genova bio povjeren SEPG-u predstavlja zadaću od općeg interesa koja je dio temeljnih funkcija države u području zaštite morskog okoliša.
- 23 Takva aktivnost nadzora po svojoj je prirodi, cilju i pravilima kojima podliježe povezana s izvršenjem ovlasti u pogledu zaštite okoliša, što su obično ovlasti javne vlasti. Ona nema gospodarski karakter koji bi opravdavao primjenu pravila tržišnog natjecanja predviđenih Ugovorom (vidjeti presudu od 19. siječnja 1994., SAT Fluggesellschaft, C-364/92, Zb., str. I-43., t. 30.).
- 24 Činjenica da SEPG naplaćuje pristojbu za provođenje preventivnog nadzora radi sprječavanja onečišćenja sastavni je dio njegove aktivnosti nadzora morskog okoliša luke te ne može izmijeniti pravnu kvalifikaciju te aktivnosti (vidjeti u tom smislu presudu SAT Fluggesellschaft, t. 28.). Osim toga, kako proizlazi iz točke 8. ove presude, tarife koje primjenjuje SEPG odobrila su javna tijela vlasti.
- 25 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti da članak 86. Ugovora treba tumačiti na način da aktivnost nadzora radi sprječavanja onečišćenja, čije su provođenje u naftnoj luci države članice tijela javne vlasti povjerala privatnopravnom subjektu, ne ulazi u područje primjene tog članka, čak i

pod pretpostavkom da korisnici luke moraju plaćati naknadu namijenjenu financiranju te aktivnosti.

- 26 Uzimajući u obzir odgovor na prvo pitanje, nije potrebno odgovarati na drugo i treće pitanje.

Troškovi

- 27 Troškovi talijanske, njemačke i francuske vlade te vlade Ujedinjene Kraljevine kao i Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele svoja očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanjima koja mu je uputio Tribunale di Genova (Sud u Genovi), odlukom od 12. listopada 1995., odlučuje:

Članak 86. Ugovora treba tumačiti na način da aktivnost nadzora radi sprječavanja onečišćenja, čije su provođenje u naftnoj luci države članice tijela javne vlasti povjerala privatnopravnom subjektu, ne ulazi u područje primjene tog članka, čak i pod pretpostavkom da korisnici luke moraju plaćati pristojbu namijenjenu financiranju te aktivnosti.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgju 18. ožujka 1997.

[Potpisi]

* Jezik postupka: talijanski